

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД

**“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

МАТЕРІАЛИ

**V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених
“КОНЦЕПТИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА”**

(Одеса, 25-26 травня 2023 року)

Одеса -2023

УДК: 1:403:316.6(08)

К 65 Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства //
Матеріали V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» (Одеса, 25-26 травня 2023 р.) 175 с.

Рецензенти:

Єременко Олександр Михайлович – доктор філософських наук, професор кафедри філософії Національного університету «Одеська юридична академія»

Пальчинська Мар'яна Вікторівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та лінгводидактики Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку

Збірник матеріалів V Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Концепти соціокультурної трансформації сучасного суспільства» вміщує матеріали, які досліджують соціокультурні засади трансформацій ціннісної сфери життєдіяльності суспільства, аналізують соціокультурні трансформації молодіжного соціуму, показують соціокультурні трансформації освітнього середовища та розкривають проблемні моменти культури бізнесу в умовах соціокультурної трансформації сучасного українського суспільства, а також розглядають синергетику як самоорганізаційну систему у суспільстві, що трансформується. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

вірять, що Бог, зрештою, добрий і справедливий, і що зло є наслідком вільної волі людини і вибору, який ми робимо. З цього погляду зло — це не прямий витвір Бога, а скоріше результат людської непослуху.

В ісламі поняття зла також тісно пов'язане зі свободою волі, але розглядається як випробування від Бога, а не як наслідок первородного гріха. Мусульмани вірять, що Бог добрий і справедливий, і що все, що відбувається у світі, зрештою є найвищою метою, навіть якщо це важко зрозуміти. Зло розглядається як випробування віри, і вважається, що ті, хто залишається непохитним у своїй вірі в Бога, будуть винагороджені у потойбіччя.

Обидві релігії також пропонують керівництво про те, як жити хорошим життям та уникати зла. У християнстві *Десять заповідей і вчення Ісуса* займають центральне місце в моральному житті, тоді як в ісламі *П'ять стовпів і приклад пророка Мухаммеда* пропонують посібник з етичної поведінки.

На закінчення, хоча християнство та іслам мають різні погляди на походження та природу зла, тим не менш обидві релігії підкреслюють важливість ведення морального та етичного життя та віри в доброту й справедливість Бога.

Врайт Галина Яківна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Дуков Олександр Володимирович – студент 3 курсу, спеціальність 033 Філософія, соціально-гуманітарний факультет, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

«ФІЛОСОФІЯ СЕРЦЯ» ГРИГОРІЯ САВИЧА СКОВОРОДИ

Григорій Савич Сковорода (1722 – 1794) – український філософ, поет та композитор XVIII ст. Він вважається однією з найважливіших постатей в історії української культури. Його часто називають найголовнішим філософом України. Філософія Сковороди глибоко вкоренилася у східному православному християнстві, але він також черпав натхнення у давньогрецькій та римській філософії. Його поезія та музика перебували під сильним впливом його релігійних переконань [1]. Незважаючи на його важливий внесок в українську культуру, Сковорода при житті був не дуже відомою особистістю. Тільки в XIX ст. його роботи стали отримувати ширше визнання у країні, Європі та за її межами.

У наші дні Григорій Сковорода займає особливе місце не тільки в українській філософії, а й у новоєвропейській. Феномен Сковороди був викликаний специфікою соціокультурної ситуації, котра складалася в Україні у XVII-XVIII столітті. Добре знайомий як з минулим, так і з тогочасним йому станом європейської філософії, він створив оригінальну для свого часу концепцію, у якій не було місця простому відтворенню, коментуванню думок його попередників та сучасників [4]. Поєднуючи їх з суспільно-політичною, етико-правовою проблематикою українського суспільства, Сковорода створив синтетичну філософію, ідеї котрої стали затребуваними часом у Європі у рамках так званої неklasичної філософії тільки починаючи з середини XIX ст.

Раціоналізму та Просвітництва XVIII ст. Сковорода протиставив свій антропологізм, а саме — «філософію серця», цілковито зосередившись на проблемі сенсу та мети людського буття. У ній він намагався поєднати ідеї античних мислителів, патристики та Відродження з конкретним індивідуалізмом Біблії, у котрій, на його думку, саме людська особистість займає пріоритетне місце [3].

Сковорода розглядав серце як духовну субстанцію, яка служить основою та джерелом людського буття. Оскільки духовну субстанцію являє у людині Бог, то серце часто ототожнюється з Божім Словом [2]. Біблія відіграє у його філософії роль основного джерела істини, головного дороговказу, з яким він постійно звіряє свої думки. Саме з Біблії філософ черпав одну з головних ідей своєї системи — містичний символізм та ірраціоналізм. Майже за сто років до появи ірраціоналізму Сковорода, взявши за основу критерію вищої істини свою «філософію серця», звертав увагу на обмеженість розуму, його схематизм та односторонність у пізнанні світу, неможливість збагнути живий зв'язок людини зі світом, і головне — саму людину.

Говорячи про самопізнання, Сковорода мав на увазі пізнання своєї божественної суті. Він вважав пізнання людини самої себе актом любові. Його філософія розвивалася як кордоцентрична, а саме — як «філософія серця». Філософ вважав, що щастя людини полягає у душевному мирі і сердечній радості, і з цим не можна не погодитись, адже на превеликий жаль у нинішніх реаліях це саме те, чого не вистачає людству. Згідно його творчості, для людини важливо й потрібно жити відповідно до природи, покладаючись не тільки на волю Божу, але й на самого себе. Сковорода вважав, що серце — це вмістище душі і що справжнє розуміння може прийти лише зсередини. Він підкреслював важливість саморефлексії та самоаналізу як засобу розуміння власної природи та природи світу. Сковорода також вірив у єдність всього суцього, вбачаючи світ як взаємопов'язане ціле. Він вважав, що кожна людина має унікальну мету в житті, і що саме в прагненні до цієї мети можна знайти справжнє щастя і задоволення [5].

Філософія Г. Сковороди є дійсно народною філософією. І у першу чергу у тому сенсі, що в ній з дивовижною глибиною відбиті особливості ментальності українського народу, розкривається характер українського духу як цілісний феномен у нерозривній єдності його позитивних та негативних сторін. Вона демонструє самоцінність людського життя, повагу до особистості, її право на автономність та самовизначення у світі, котра однак редукується до споглядального, відчужено-пасивного відношення до проблем зовнішнього світу, до прагнення обмежитись врегулюванням його зв'язку з людиною тією третьою символічною реальністю, на місце котрої Сковорода ставив Біблію [4]. Заклик Сковороди до пошуку людиною власного індивідуального етичного шляху, до самостійного самовизначення у світі в практичній площині людського буття обертається відчуженістю, втечею від цього світу, квінтесенцією якої стало його ж знамените "Світ ловив мене, та не впіймав".

Загалом, філософія Сковороди наголошує на важливості прислуховування до мудрості серця, життя в гармонії зі світом природи та вирощування глибокого почуття внутрішнього спокою та задоволеності.

Підсумовуючи, «філософія серця» Григорія Савича Сковороди є дуже актуальною темою навіть в умовах сьогодення. У Сковороди «філософія серця» розглядає людину як центр Всесвіту. Поняття «серця» тлумачиться ним не лише як емоційна сфера, а й як символ духовного життя людини [3]. Взагалі, духовний світ людини є основним об'єктом дослідження мислителя. У понятті «серця» філософ розмежовує матеріальний і духовний початок, підкреслюючи, що тільки духовне, внутрішнє, моральне вдосконалення приведе людину до щастя. З вченням про серце пов'язана етична концепція філософа, за якою серце є найважливішою моральною цінністю і основою щастя людини, яке можливе, коли це саме серце є «чисте» і «світле». Життя людини – це процес безперервного духовного розвитку, засобом якого є самопізнання. І лише вдивляючись у середину себе, в своє серце, людина стає здатною до такого самопізнання.

Список використаних джерел:

1. Эрн В. Борьба за Логос. Г. Сковорода. Жизнь и учение. – Мн.: Харвест, АСТ, 2000. — 592 с. — (Классическая философская мысль)
2. Знакова постать Григорія Сковороди в українській культурі Веб-сайт. URL: <https://www.pdatu.edu.ua/news-13/znakova-postat-hryhoriia-skovorody-v-ukrainskii-kulturi.html>
3. Філософія серця Сковороди: антропологічний аспект Веб-сайт. URL: https://vuzlit.com/2300602/filosofiya_sertsya_skovorodi_antropologichniy_aspekt
4. Філософське вчення Г.Сковороди Веб-сайт. URL: <https://studfile.net/preview/8869861/page:27/>

5. Шмиголь М. Ф., Сандюк Л. О., Симоненко С. П., Сулим О. В. Філософія. Навчально-методичний комплекс для самостійної роботи студентів. 4-е видання, доповнене та перероблене. Одеса: Автограф, 2004.

Виноградова Наталія Михайлівна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,

Чумак Єгор Олександрович, студент 3 курсу соціально-гуманітарного факультету спеціальності 033 Філософія Університету Ушинського

РЕЛІГІЯ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ КОЛЕКТИВНОГО НЕСВІДОМОГО В ФІЛОСОФІЇ КАРЛА ГУСТАВА ЮНГА

Карл Густав Юнг - швейцарський психоаналітик, психолог, філософ культури, родоначальник аналітичної психології. Вперше запропонував ряд філософських понять: архетип, колективне несвідоме, комплекс, синхронічність тощо. Значно поглибив і розширив уявлення про несвідоме. Широкою популярністю зараз користується його система психологічних типів (див. напр. Соціоніка, Інтроверсія — екстраверсія і так далі).

На думку швейцарського письменника Карла Густава Юнга, архетипи є універсальними зразками, які є частиною колективного несвідомого і є психічним відповідником інстинкту. Йдеться про поведінкові та особистісні образи та тенденції. Прикладами архетипів є людина (як ми бачимо себе), батько (фігура влади) або дитина (невинність, порятунок).

У цьому сенсі архетип виступає елементом, що дозволяє пояснити породження серії ментальних образів, які дуже подібним чином розробляються різними людьми з різних культур.

Для Карла Юнга архетипи - це форма, яка надається деяким переживанням і спогадам наших предків; це автономні образи, які є частиною колективного несвідомого. Важливою характеристикою архетипів є те, що вони не розвиваються індивідуально у кожної людини, а породжуються впливом соціокультурного контексту кожної людини. Передача зразків мислення та експериментування типових подій кожного суспільства передаються з покоління в покоління, створюючи таким чином низку загальних архетипів для всіх людей. Встановлення архетипів було однією з основ теорії Карла Юнга про колективне несвідоме, яка стверджує, що всі люди мають спільний субстрат у своїй психічній структурі. Загалом, архетипи - це спосіб вираження серії переживань та спогадів, пов'язаних із предками. Іншими словами, кожна